

ВІДГУК

**офіційного опонента Ніценка Віталія Сергійовича,
доктора економічних наук, професора кафедри підприємництва та
маркетингу**

**Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу
на дисертаційну роботу Синиці Володимира Андрійовича
«Креативні індустрії та їх вплив на економічний розвиток України»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»**

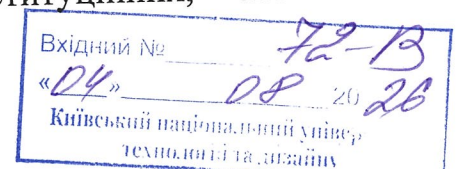
1. Актуальність обраної теми дослідження.

Креативні індустрії охоплюють широкий спектр видів економічної діяльності, зокрема інформаційні технології, дизайн, рекламу, медіа, моду, архітектуру, культурні та мистецькі практики, поєднуючи створення інтелектуального продукту з його економічною комерціалізацією. Їх розвиток сприяє формуванню доданої вартості, створенню робочих місць, активізації підприємницької та інноваційної діяльності, розширенню експортних можливостей і розвитку людського капіталу.

Особливого значення тема впливу креативних індустрій на економічний розвиток України набуває в умовах повномасштабної війни, економічної нестабільності, цифрової трансформації та поглиблення європейської інтеграції. Пандемія COVID-19 та воєнні дії істотно змінили умови функціонування креативного сектору, загостривши проблеми фінансування, зниження купівельної спроможності населення, відтоку людського капіталу, регіональної нерівності доступу до інфраструктури та ресурсів. Водночас креативні індустрії продемонстрували значний адаптаційний потенціал, передусім завдяки використанню цифрових технологій, розвитку нових бізнес-моделей і можливостям виходу на міжнародні ринки, що посилює їх значення для забезпечення стійкості національної економіки.

Важливість обраної теми дослідження визначається також необхідністю повнішого використання потенціалу креативних індустрій у процесах післявоєнного відновлення України. Розвиток креативного підприємництва, креативних кластерів і хабів, цифрових та культурних продуктів здатний сприяти диверсифікації економічної діяльності, активізації розвитку територіальних громад, залученню інвестицій, утриманню кваліфікованих фахівців і формуванню нових джерел доходів державного та місцевих бюджетів. Водночас реалізація цього потенціалу стримується фрагментарністю інституційного середовища, недостатньою координацією державної та регіональної політики, обмеженістю довгострокових фінансових інструментів і наявними територіальними диспропорціями.

За таких умов наукового значення набуває комплексне дослідження економічної природи креативних індустрій, оцінювання їх внеску в економічний розвиток України та визначення дієвих інституційних, економічних і

управлінських інструментів їх підтримки. Потребують подальшого розвитку підходи до оцінювання прямого та мультиплікативного впливу креативного сектору, його ролі у формуванні валової доданої вартості, зайнятості, зовнішньої торгівлі, податкових надходжень та інноваційної активності. Не менш важливим є формування цілісного інституційного середовища, орієнтованого на стратегічне планування, кластеризацію, smart-спеціалізацію, розвиток людського капіталу, цифровізацію та міжсекторальну інтеграцію.

Актуальність і наукова спрямованість роботи підтверджуються її зв'язком із науково-дослідною діяльністю Київського національного університету технологій та дизайну. Дисертаційне дослідження виконане в межах науково-дослідних робіт за темами: «Стратегічний розвиток інноваційних кластерів ІТ-сфери в контексті діджиталізації» (державний реєстраційний номер 0124U004147), «Імплементация цифрових технологій в економіку України в умовах сталого розвитку» (державний реєстраційний номер 0124U004146), «Сучасні практики управління корпоративною відповідальністю та сталий розвиток бізнесу в умовах глобалізації та цифровізації» (державний реєстраційний номер 0122U001239).

У цьому контексті обрана Синицею Володимиром Андрійовичем тема дисертаційного дослідження «Креативні індустрії та їх вплив на економічний розвиток України» є актуальною та своєчасною, а її дослідження має вагоме наукове і практичне значення. Спрямованість роботи на теоретичне обґрунтування та розроблення підходів до оцінювання і посилення впливу креативних індустрій на економічний розвиток України відповідає сучасним потребам структурної трансформації, цифровізації та європейської інтеграції національної економіки. Розв'язання окреслених у дисертації наукових і прикладних завдань створює підґрунтя для стійкого розвитку креативного сектору та посилення його ролі у структурній модернізації й післявоєнному відновленні економіки України.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі Синиці Володимира Андрійовича, характеризуються належним ступенем обґрунтованості та достовірності. Це забезпечується послідовністю постановки й вирішення дослідницьких завдань, відповідністю обраних методів меті та предмету дослідження, опрацюванням наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених, використанням статистичної та аналітичної інформації, а також узагальненням міжнародного досвіду розвитку креативних індустрій.

Обґрунтованість отриманих результатів забезпечується використанням комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Зокрема, методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції застосовано для узагальнення теоретичних підходів до трактування сутності креативних індустрій; історико-логічний метод – для дослідження еволюції відповідної концепції; порівняльний аналіз – для зіставлення моделей і профілів розвитку креативних індустрій у провідних країнах світу; статистичні та економіко-аналітичні методи – для оцінювання стану, структури та динаміки ключових економічних показників креативного

сектору України. Методи економічного аналізу й узагальнення використано для визначення впливу креативних індустрій на економічний розвиток країни, а абстрактно-логічний метод – для формування висновків і пропозицій щодо вдосконалення інституційного середовища та інструментів розвитку креативного сектору.

Достатньо аргументованими є теоретичні положення дисертації щодо економічної сутності креативних індустрій та їх місця в структурі національної економіки. Автором проведено розмежування категорій «культурні індустрії», «креативні індустрії» та «креативна економіка», систематизовано міжнародні підходи до формування моделей розвитку креативного сектору, а також здійснено типологізацію його підсекторів з урахуванням цифрової експортності, кризової вразливості та потенціалу відновлення. Це створило теоретичне підґрунтя для подальшого аналізу економічного впливу креативних індустрій та розроблення практичних рекомендацій.

Висновки аналітичної частини дисертації ґрунтуються на комплексному оцінюванні розвитку креативних індустрій України та враховують їх виробничі, підприємницькі, фіскальні, експортні, інвестиційні й інноваційні характеристики. Особливої уваги заслуговує прагнення автора врахувати специфіку функціонування креативного сектору в умовах цифровізації та воєнних викликів, що дозволило розкрити не лише його економічний внесок, а й адаптаційні можливості та перспективи участі у післявоєнному відновленні національної економіки.

Науково обґрунтованими є сформульовані автором рекомендації щодо модернізації інституційного середовища розвитку креативних індустрій, удосконалення стратегічного планування, розвитку кластеризації та smart-спеціалізації, управління людським капіталом, цифровізації й застосування фінансових стимулів. Запропонований підхід передбачає перехід від використання розрізнених заходів підтримки до формування інтегрованої системи взаємопов'язаних економічних, управлінських, регуляторних та інфраструктурних інструментів. Практичну спрямованість мають також пропозиції щодо формування Національної стратегії розвитку креативних індустрій та закріплення креативного сектору як повноцінної складової економічної, інноваційної та культурної політики держави.

Вагомим підтвердженням обґрунтованості сформульованих рекомендацій є їх практична спрямованість та використання окремих результатів дослідження на регіональному і місцевому рівнях, зокрема при формуванні напрямів розвитку креативної економіки територіальних громад і Київської області, а також в освітньому процесі Київського національного університету технологій та дизайну.

Зміст дисертаційної роботи, послідовність викладення матеріалу та взаємозв'язок між теоретичними положеннями, результатами аналітичного оцінювання і запропонованими рекомендаціями дають підстави вважати, що сформульовані автором наукові положення та висновки є достатньо аргументованими, а запропоновані рекомендації мають наукове підґрунтя і практичну спрямованість. Висновки дисертації відповідають поставленій меті та завданням дослідження, узагальнюють його основні результати й відображають

особистий внесок автора у розвиток наукових положень щодо впливу креативних індустрій на економічний розвиток України.

3. Наукова новизна одержаних результатів.

Наукова новизна дисертаційної роботи Синиці Володимира Андрійовича визначається сукупністю теоретичних, методичних та прикладних положень, які розширюють наукові уявлення про креативні індустрії як складову національної економіки та формують нові підходи до інституційного забезпечення їх розвитку в Україні.

На теоретичному рівні автором запропоновано системне розмежування категорій «культурні індустрії», «креативні індустрії» та «креативна економіка» за сукупністю змістових критеріїв, що дало можливість конкретизувати економічну природу, межі та функціональне призначення креативних індустрій (с. 27-31). Наукове значення має також типологізація моделей розвитку креативних індустрій у зарубіжних країнах із виокремленням ринково-ліберальної, партнерської, культурно-протекціоністської та державно-інтегрованої моделей, що створює основу для диференційованого використання міжнародного досвіду в Україні (с. 32–34).

Методичну складову наукової новизни формує запропонований підхід до оцінювання економічного впливу креативних індустрій, побудований на інтеграції міжнародних рамок WIPO–OECD/CSA–UNESCO/EC–UNCTAD. Його особливістю є поєднання оцінки прямого економічного внеску сектору з мультиплікативними ефектами та цифровими параметрами його функціонування, що дає змогу повніше враховувати специфіку креативної економіки, пов'язану з поширенням самозайнятості, нематеріальних активів, платформних доходів і транскордонних операцій з інтелектуальною власністю (с. 73–78).

Авторським результатом є типологізація підсекторів креативних індустрій за профілем «цифрова експортність – кризова вразливість – потенціал відновлення». Запропонований підхід дозволяє розмежовувати підсектори залежно від їх здатності функціонувати в кризових умовах, адаптуватися до цифрового середовища та брати участь у післявоєнному відновленні, що розширює можливості диференціації заходів державної підтримки креативного сектору (с. 106–112).

Суттєвим науковим здобутком дисертанта є формування авторської інтегрованої системи інституційної підтримки креативних індустрій, яка поєднує стратегічну координацію, кластеризацію і smart-спеціалізацію, управління людським капіталом, цифровізацію CreaTech та фінансове стимулювання. Для кількісного вимірювання результативності відповідної політики запропоновано інтегральний індекс CIDSSU та сформовано прогностичну траєкторію розвитку до 2030 року, що надає запропонованому підходу не лише концептуального, а й аналітико-прикладного характеру (с. 188–193).

Новизною характеризується розроблена система економічних та управлінських інструментів розвитку креативних індустрій, побудована на принципі комплементарності фінансового, управлінсько-освітнього, регуляторного та інфраструктурного блоків. Її відмінністю є включення цифрових пріоритетів VR/AR, геймдеву, цифрового дизайну та CreaTech, а також

використання інтегрального індексу ІСІ і сценарного прогнозування до 2030 року для кількісного оцінювання можливих результатів реалізації запропонованих заходів (с. 213–220).

Заслужує на позитивну оцінку авторське бачення інноваційного розвитку креативних індустрій як процесу взаємопов'язаної трансформації людського капіталу, інтелектуальної власності та цифрових технологій у економічні й соціальні результати. Поєднання технологічних, продуктових, бізнес-модельних і соціальних інновацій дозволило сформулювати комплексне бачення інноваційної трансформації креативного сектору та визначити її спрямованість на підвищення конкурентоспроможності й експортного потенціалу України (с. 223–226).

Наведені результати засвідчують, що наукова новизна дисертації має комплексний характер і полягає не лише в розвитку окремих теоретичних та методичних положень, а й у формуванні авторського інструментарію оцінювання, інституційної підтримки та стратегічного розвитку креативних індустрій, орієнтованого на особливості функціонування економіки України в умовах цифрової трансформації, воєнних викликів і майбутнього післявоєнного відновлення.

4. Практичне значення та впровадження отриманих результатів дослідження.

Практична цінність результатів дисертаційного дослідження полягає у можливості використання розроблених автором рекомендацій для розвитку креативних індустрій та посилення їх ролі в економіці України. Пропозиції здобувача враховано Узинською міською територіальною громадою Білоцерківського району Київської області при розробленні Стратегії розвитку громади на 2026 рік у частині напряму «Креативна економіка» (довідка від 09.09.2025 № 03-10-866).

Наукові напрацювання автора також використано Київською обласною радою VIII скликання в межах реалізації Стратегії розвитку культури Київської області до 2026 року за напрямом «Креативна економіка регіону», орієнтованим на розвиток культурно-мистецької діяльності, культурного туризму, цифрових сервісів та міжсекторальної взаємодії (довідка від 23.10.2025 № 2393/03).

Окремі результати дисертаційної роботи впроваджено в освітній процес Київського національного університету технологій та дизайну МОН України при викладанні дисципліни «Креативний менеджмент» для здобувачів спеціальності В12 «Культурологія та музеєзнавство» освітньої програми «Культурологія» (довідка від 08.06.2026 № 02-58/1139). Практичне використання результатів підтверджує прикладне значення авторських розробок для розвитку креативної економіки на місцевому, регіональному та освітньому рівнях.

5. Аналіз структури та змісту дисертації.

Дисертаційна робота Синиці Володимира Андрійовича має завершену структуру, що відповідає меті та поставленим завданням дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 287 сторінок, із них 238 сторінок основного тексту. Матеріали дослідження містять 33 таблиці, 8 рисунків і 6 додатків, список використаних джерел налічує 161 найменування.

Для досягнення поставленої мети та вирішення визначених завдань автором використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції застосовано для узагальнення теоретичних підходів до трактування креативних індустрій; історико-логічний метод – для дослідження еволюції їх концепції; порівняльний аналіз – для зіставлення моделей і профілів розвитку креативних індустрій у провідних країнах світу. Статистичні та економіко-аналітичні методи використано для оцінювання стану, структури й динаміки ключових економічних показників, методи економічного аналізу та узагальнення – для визначення впливу креативних індустрій на економічний розвиток України, графічний і табличний – для представлення результатів, абстрактно-логічний – для формулювання висновків і рекомендацій.

Теоретичне підґрунтя для розкриття проблематики дисертаційного дослідження сформовано в першому розділі «Наукові засади формування та розвитку креативних індустрій» (с. 27–104). У ньому розкрито теоретичні основи формування поняття креативних індустрій як сектору економіки (с. 27–48), досліджено концепції та профілі креативних індустрій у провідних країнах світу (с. 49–72), а також представлено методiku оцінювання їх економічного впливу (с. 73–103).

Сформовані теоретичні та методичні положення стали основою для проведення аналітичної частини дослідження, результати якої викладено у другому розділі «Сучасний стан розвитку креативних індустрій в Україні» (с. 106–177). Автором проаналізовано сучасний стан розвитку складників креативних індустрій (с. 106–130), досліджено ключові економічні показники їх розвитку (с. 131–150) та здійснено аналіз загального впливу креативних індустрій на економіку України (с. 151–174). Значну увагу приділено трансформації креативного сектору під впливом цифровізації, кризових явищ та воєнних викликів.

Результати проведеного аналізу визначили спрямованість подальшого дослідження на пошук шляхів удосконалення умов функціонування та розвитку креативного сектору, що знайшло відображення у третьому розділі «Стратегічні напрями модернізації та інноваційного розвитку креативних індустрій в Україні» (с. 178–250). У ньому розглянуто напрями вдосконалення інституційного середовища розвитку креативних індустрій (с. 178–202), сформовано систему економічних та управлінських інструментів їх розвитку (с. 203–226) та визначено інноваційні напрями подальшої трансформації креативного сектору (с. 227–248).

Завершальним етапом дослідження стало узагальнення отриманих результатів у загальних висновках (с. 251–254), сформованих відповідно до поставленої мети та завдань дисертаційної роботи. Список використаних джерел розміщено на с. 255–272. Додатки (с. 273–287) доповнюють основний зміст дисертації та містять матеріали, що поглиблюють і конкретизують результати проведеного дослідження. Представлені в них допоміжні аналітичні та інформаційні матеріали сприяють повнішому сприйняттю отриманих результатів і підтверджують їх практичну спрямованість.

Структура та зміст дисертації забезпечують послідовне розкриття досліджуваної проблематики – від теоретичного осмислення креативних індустрій і формування методичного інструментарію до оцінювання їх сучасного стану та розроблення стратегічних напрямів подальшого розвитку в Україні.

6. Повнота висвітлених наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях.

Основні наукові положення та результати дисертаційного дослідження Синиці Володимира Андрійовича на тему «Креативні індустрії та їх вплив на економічний розвиток України» знайшли належне відображення у публікаціях здобувача. За тематикою дисертації опубліковано 19 наукових праць, серед яких 7 статей у наукових фахових виданнях України з економіки та 12 праць апробаційного характеру, представлених у матеріалах міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 5,7 друк. арк., з яких особистий внесок автора – 5,6 друк. арк. У публікаціях розкрито теоретичні та прикладні аспекти функціонування креативних індустрій, особливості формування інноваційної інфраструктури, розвитку креативних хабів і кластерів, медіа, реклами й туризму, а також питання державної підтримки, стійкості креативного сектору до економічних і воєнних викликів та його участі у післявоєнному відновленні України.

Результати дисертаційного дослідження пройшли відповідну апробацію на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. У представлених доповідях розглядалися питання цифрової трансформації та інноваційного розвитку креативних індустрій, активізації креативного підприємництва, підтримки малого і середнього бізнесу, міжнародного співробітництва та використання потенціалу креативного сектору в соціально-економічному розвитку України.

7. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

Дисертаційне дослідження Синиці Володимира Андрійовича «Креативні індустрії та їх вплив на економічний розвиток України» виконано відповідно до принципів академічної доброчесності. Представлені в дисертації наукові положення, висновки та пропозиції ґрунтуються на результатах самостійно проведеного автором дослідження. Використані праці інших науковців, статистичні дані та аналітичні матеріали мають відповідні посилання на джерела. Основні результати роботи відображено в наукових публікаціях здобувача, а його особистий внесок у публікацію, підготовлену у співавторстві, чітко визначено.

Ознайомлення зі змістом дисертації та науковими працями здобувача не дає підстав для сумнівів щодо дотримання вимог академічної доброчесності. Авторський характер роботи простежується у викладенні та аргументації наукових положень, інтерпретації одержаних результатів і формулюванні висновків та рекомендацій. Використання наукових джерел здійснено з дотриманням правил цитування, а авторські результати належним чином відокремлено від положень і напрацювань інших дослідників.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Водночас, позитивно оцінюючи зміст дисертаційної роботи, належний рівень обґрунтованості сформульованих наукових положень, висновків і

рекомендацій, слід звернути увагу на окремі зауваження та дискусійні положення, що потребують додаткового уточнення:

1. У підрозділі 1.1 «Теоретичні основи формування терміну «креативних індустрій» як сектору економіки», на с. 40–41 дисертації, автором представлено модель розвитку креативних індустрій, яка передбачає взаємодію економічної, технологічної, культурної, правової та соціально-інклюзивної складових. Водночас недостатньо чітко визначено механізм їх узгодження та пріоритетність в умовах обмежених фінансових ресурсів держави. У зв'язку з цим потребує додаткового обґрунтування, які саме складові запропонованої моделі мають бути пріоритетними для України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення і за допомогою яких критеріїв доцільно оцінювати результативність їх взаємодії та вплив на економічний розвиток країни.

2. Автором запропоновано аналітичну модель взаємозв'язків між теоріями функціонування суб'єктів креативних індустрій, яка поєднує теорію креативного класу, неоінституціональну теорію, теорію культурної економіки, теорію креативного підприємництва та мережево-колаборативну теорію (підрозділ 1.2, с. 55–56). Водночас доцільно було б більш чітко розкрити механізм взаємодії зазначених теоретичних підходів та визначити, який із них має найбільше значення для розвитку креативних індустрій України в умовах воєнних викликів і післявоєнного відновлення економіки.

3. Проведений у дисертації аналіз засвідчив різноспрямовані тенденції зовнішньої торгівлі креативного сектору, що характеризуються скороченням експорту креативних товарів на тлі збереження стійких позицій цифрових креативних послуг (підрозділ 2.2, с. 138). Такі зміни свідчать про посилення ролі цифрового сегмента у формуванні експортного потенціалу креативних індустрій. Водночас доцільно було б конкретизувати економічні та інституційні інструменти, спрямовані на відновлення експорту креативних товарів та одночасне зміцнення конкурентних позицій України на міжнародному ринку цифрових креативних послуг.

4. Результати дослідження свідчать про суттєве зростання інтенсивності витрат на людський капітал: у 2024 р. у розрахунку на одного зайнятого вони збільшилися у 3,7 раза порівняно з 2015 р. та на 35,1 % порівняно з 2023 р. (підрозділ 3.1, с. 187–192). Така динаміка відображає підвищення цінності кваліфікованих кадрів, але водночас посилює фінансове навантаження на суб'єктів креативного сектору. У цьому контексті доцільно було б конкретизувати інституційні та економічні інструменти державної підтримки, спрямовані на подолання кадрового дефіциту й утримання висококваліфікованих фахівців без надмірного навантаження на державний бюджет і суб'єктів креативних індустрій.

5. Запропонований у дисертації інтегральний індекс розвитку креативних індустрій (ICI) поєднує фінансово-економічні, інвестиційні, кадрові та соціальні характеристики сектору й дає змогу комплексно оцінювати динаміку його розвитку (підрозділ 3.2, с. 213–216). Такий підхід розширює можливості аналізу стану креативного сектору. Водночас доцільно було б більш детально обґрунтувати склад індикаторів та можливість їх використання для оцінювання ефективності економічних і управлінських інструментів з урахуванням впливу

зовнішніх макроекономічних і внутрішніх чинників.

Наведені зауваження та дискусійні положення мають рекомендаційний характер і окреслюють можливі напрями подальшого поглиблення окремих аспектів дослідження. Вони не зменшують загальної наукової цінності дисертаційної роботи та не впливають на позитивну оцінку її наукової новизни, обґрунтованості одержаних результатів і практичного значення.

9. Загальний висновок.

Дисертаційне дослідження «Креативні індустрії та їх вплив на економічний розвиток України» є завершеною самостійною науковою працею, результати якої мають теоретичне, методичне та прикладне значення. Робота характеризується послідовним викладенням матеріалу, достатнім рівнем аргументованості сформульованих наукових положень, висновків і рекомендацій. Отримані результати розвивають наукові уявлення про закономірності функціонування креативних індустрій та їх вплив на економічний розвиток України.

Зважаючи на актуальність досліджуваної проблематики, наукову новизну, обґрунтованість і практичну значущість отриманих результатів, вважаю, що дисертація Синиці Володимира Андрійовича відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а також Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261.

Синиця Володимир Андрійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри підприємництва та маркетингу
Івано-Франківського національного
технічного університету нафти і газу

Віталій Ніценко

Віталій НІЦЕНКО

